

Laatste zenuwarts blijft gehecht aan verdwenen specialisme

‘Ik behandel geen ziektes, maar mensen’

Robert Crommentuyn

Vorige week verdween de allerlaatste zenuwarts uit de registers van de MSRC. Met frisse tegenzin gaat Roland Clauwaert nu verder als psychiater.

‘Wij mochten zelf bepalen hoe we neurologie en psychiatrie verdeelden’

Roland Clauwaert (58) wist dat het eraan zat te komen. En vorige week maandag was het zover. In een brief van de Medisch Specialisten Registratie Commissie (MSRC) werd hem meegedeeld dat hij zich niet langer kon herregistreren als zenuwarts. Hij kon kiezen voor herregistratie als neuroloog of als psychiater (zie *kader*). Clauwaert koos voor het laatste. Maar met pijn in zijn hart. ‘Ik was de laatst geregistreerde zenuwarts. Dat het specialisme ophoudt te bestaan, vervult me met boosheid en frustratie. Er gaat toch iets waardevols verloren. Maar van de andere kant: mijn werk blijft hetzelfde. Dus ach...’ De werkzaamheden van Clauwaert voltrekken zich aan de bosrijke rand van

Venlo. Daar is de Mutsaersstichting gevestigd. Een instelling die naast jeugdzorg ook geestelijke gezondheidszorg voor kinderen en jeugdigen, speciaal onderwijs, opvang en

zorgprogramma’s voor huiselijk geweld en vrouwenhulp biedt. Clauwaert is er eerste geneeskundige en geeft leiding aan een team van vijf artsen en 2 à 300 andere zorgprofessionals.

Combinaties

De aimabele Vlaming genoot zijn basisopleiding tot arts aan de universiteiten van Namen en Leuven. Daarna specialiseerde hij zich tot zenuwarts met een vierjarige opleiding in de neuropsychiatrie in combinatie met een eenjarige opleiding in de neurologie. ‘Wij mochten indertijd zelf bepalen hoe we de verdeling tussen neurologie en psychiatrie maakten. Ten minste vier jaar in het ene specialisme en één jaar in het andere, maar alle andere combinaties waren ook toegestaan.’

Clauwaert werkte korte tijd op een psychiatrische afdeling van een algemeen ziekenhuis in Doornik en vertrok daarna naar Nederland. Hij werkte aanvankelijk bij een psychiatrische instelling in Raalte. Nadien verkaste hij naar de Riagg in Eindhoven. De zenuwarts deed toen

Roland Clauwaert: 'Een zenuwarts zoekt bij een complex beeld naar verbanden en verliest zich niet in verschillen.'

beeld: De Beeldredactie,
Bert Janssen

een tweejarige vervolgopleiding tot jeugd- en kinderpsychiater en ging in 1997 aan de slag bij het centrum voor Jeugd- en Kinderpsychiatrie Herlaarhof in Den Bosch. Zes jaar geleden verkaste hij naar Venlo. Het gezin Clauwaert woont alweer vele jaren in Vlaanderen.

Afstemmingsproblematiek

De boekenkast op zijn werkkamer verraaft zijn achtergrond. *Child and Adolescent Psychiatry* van Rutter, Taylor en Hersen staan gebroederlijk naast *Gedragsneurologie van het kind* van Njiokiktjien. De gecombineerde opleiding tot zenuwarts met zowel neurologie als psychiatrie heeft in zijn werk bij de Mutsaersstichting ook echt meerwaarde, vindt Clauwaert. 'De mens is meer dan zijn ziekte. En voor kinderen geldt nog veel sterker dat je klachten in een breder perspectief moet zien. Omdat ze minder woorden hebben, moet je hun klachten beter bestuderen om de complexiteit te herkennen.' De Mutsaersstichting behandelt veel kinderen die elders niet (meer) terecht kunnen. Het gaat bijna altijd om complexe problemen. Clauwaert: 'Bij onze cliënten gaat het nooit alleen om dwangmatig gedrag of alleen agressie. Er is bijna altijd sprake van comorbiditeit, om een populaire Nederlandse term te gebruiken. Als je verder vraagt, merk je dat psychiatrische problematiek vaak samengaat met somatische functiestoornissen. Soms op het gebied van

motoriek, coördinatie en waarnemen, maar ook op het neurovegetatieve vlak, zoals de spijsvertering en de slaap-waakhuishouding.'

Hokjesdenken

Om die complexe problemen in perspectief te kunnen plaatsen, is de inbreng van een zenuwarts van toegevoegde waarde, vindt Clauwaert. 'Het gaat me niet om de specialistische neurologische achtergrond van de zenuwarts, maar om zijn holistische en integrerende visie op het menselijk functioneren. Een zenuwarts zoekt bij comorbide toestanden of bij een complex beeld verbanden en verliest zich niet in verschillen.'

Deze aanpak is daardoor moeilijk te vatten in de moderne psychiatrie, aldus Clauwaert. Die is voor zijn financiering afhankelijk van diagnose-behandelcombinaties (DBC's) en baseert zijn diagnostiek op de protocollen van het DSM-IV-handboek. 'Alles is opgedeeld in hanteerbare pakketjes. Je vinkt acht criteria af en je weet of een patiënt ADHD heeft', zegt Clauwaert misprijzend. 'Terwijl de psychiatrie bij uitstek een vak is dat niet in hokjes is te vangen. Iemand kan op dezelfde spanning reageren met een depressief beeld of in een latere fase met een obsessief compulsief beeld of met een gegeneraliseerde angststoornis en soms met een psychotische depressie. Heeft dat individu dan vier verschillende ziektes?'

Volgens Clauwaert gaat men binnen de Mutsaersstichting uit van de klassieke betekenis van het woord diagnostiek: 'het nauwkeurig leren kennen'. 'Het heeft een meerwaarde als je aan een cliënt in verstaanbare taal kunt duidelijk maken waarom hij bepaalde symptomen heeft.'

Ivoren toren

Clauwaert dicht de zenuwarts een speciale blik toe die hem in staat stelt om samenhang te ontdekken in fenomenen die zich voordoen op het grensgebied van de neurologie en de psychiatrie. In de laatste tien jaar hebben gedragsneurologen getracht vanuit hun eigen achtergrond, ditzelfde gebied te betreden. Het lijkt erop dat het gat dat de zenuwarts achterlaat hierdoor al weer is gevuld. Maar daar is Clauwaert niet zeker van. 'Alles staat en valt met de kwaliteit van het samenwerken tussen verschillende superspecialisten. Er is immers niet één discipline die de zenuwarts vervangt. Als dat overleg onvoldoende lukt, dreigt het gevaar dat ieder vanuit zijn ivoren toren naar de zaak blijft kijken en de aansturing van het primaire proces gefragmenteerd blijft.'

Een korte geschiedenis van de zenuw- en zielkunde

De zenuw- en zielkunde vindt zijn oorsprong in de 19de eeuw. Geestesziekten werden toen gelijkgesteld aan hersenziekten. Zenuwartsen bestudeerden somatische, psychologische en gedragsaspecten van zowel psychische als neurologische aandoeningen. In de loop van de vorige eeuw ontwikkelden de psychiatrie en de neurologie zich apart van elkaar. De neurologie richtte zich steeds sterker op anatomische afwijkingen terwijl de psychiatrie zich – mede onder invloed van Freud – concentreerde op de psyche.

Deze tweespalt zette de opleiding tot zenuwarts onder druk. Psychiaters in opleiding voelden er op den duur weinig voor om verplicht hernia's te moeten bestuderen als het interessegebied eigenlijk persoonlijkheidsstoornissen betrof en voor neurologen gold het omgekeerde.

In 1971 werd de opleiding gesplitst in neurologie en psychiatrie. Twee jaar later werd de Vereniging van Zenuw- en Zielkunde langs dezelfde lijn gescheiden. Psychiaters behielden tot 1983 een verplicht praktijkjaar neurologie. Neurologen in opleiding moesten nog iets langer verplicht ervaring opdoen in de psychiatrie.

Het Centraal College Medische Specialismen beëindigde in 2005 de erkenning van het specialisme zenuw- en zielsziekten en van de titel 'zenuwarts'. Bijna vijf jaar later is met het schrappen van Roland Clauwaert het register definitief gesloten.